

DİN VE HAYAT *

Bence din konusu her şeyden önce bir toplum konusu, bir hayat konusudur. Dini yaratan medreseler değil, medreseleri oluşturan dindir. Eğer din toplumda yaşamıyor, din hayatı sarmıyorsa, okulda derslerle, öğütlerle, verilen sözlerle yürütülecek bir din eğitimi başarısızlığa mahkumdur. Çünkü hayatın yadsıdığı bir varlığı okul zorlayamaz! (sayfa 8-9).

* * *

Dini ıslah etmek için dini tanımak; onun erklerine, yasalarına boyun eğmek gerekir... O Halde?... Ancak bilimsel bir içtihatın düşünceleri bu dinsel yaşamı düzenleyebilecektir (sayfa 26-7).

* * *

Din bütün toplumsal kurumlar gibi gelişmeye bağlıdır. Din doğar, büyür. Din gelişir ve yozlaşır. Din gelişerek güzelduyu (estetik), ahlak, hukuk, iktisat, gibi kurumlara ayrılır. Din ilk ortaya çıktığında bu kurumlara bitişiktir, yapışıktır. Ancak bir kez toplum yaşamı gelişti mi, din bu kurumları dünyevi görevleriyle baş başa bırakarak göksel konumunu alır; onlara yer açar ve yararlı olur. Din demek ulusun bilimi, güzelduyusu, ahlakı, hukuku, iktisatı... bütün güçlerinin ifadesi demektir (sayfa 29).

* * *

Biz: “Her şey dinde var!”, demekle dini yükseltmeyiz, belki saygın konumundan düşürürüz! Din dindir; yaşam da yaşamdır. Bu iki güç karşıt durumda bulunacağına sürekli dayanışma içinde bulunmalıdır. Ola ki karşıtlık varsa kusur ne dindedir, ne de yaşamdadır. Kusur dine yaşamak, hayata da arınmak, özgenleşmek (laikleşmek) hakkını çok gören dar kafalı insanlardadır!.. (sayfa 32).

* * *

Din eğitiminde uyanış, dinsel yaşamda uyanış demektir. Onun için din eğitimine yönelik her türlü iyileştirme ve düzenleme girişimleri, eğitimcilerin oyundan önce, hayatın yasalarına bağlıdır. Yaşam saltık ve zorlayıcı değildir. Yapılandırılabilir, iyileştirilebilir, düzenlenebilir; doğasına uymak, yasalarına boyun eğmek koşuluyla... Toplumbilimcilerin ilk görevi işte bu yapılanma, iyileşme, düzenleme yolunu göstermektir, yani dinsel yaşamla ulusal yaşamı birleştirmektir, bütünleştirmektir (sayfa 43).

“Hutbelerin Türkçeleşmesi” din eğitiminde büyük bir devrim gibi değerlendirilmişti. Bence devrim, hutbelerin yaşamsallaşmasında, ulusallaşmasında, yani hutbelerin bilim, ahlak, yasa, şiir, felsefe, teslimiyet (tanrısal iradeye boyun eğme, tanrıya dayanıp güvenme), vicdan hutbesi olmasındadır. Sivri külahlı, süslü kapılı namus hücreleri; yüzeyleri oymalı birer şiir ve sanat kürsüsü olan minberlerimizin üstünden hatiplerimiz: “Ey millet, ey cemaat; hak, hayat, yasa, adalet, şiir, sanat, mutluluk, esenlik!..” diye bağırdıkları günü bekliyorum. Ben bu göksel konuların minberlerden kürsülere indiği zaman daha işlevselleşmesini, aynı sözcüklerin vaizin nefesiyle halkın yaşamına, yaralarına, çibanlarına dokunmasını istiyorum. O ölçüde ki Tanrının huzurunda, hatibin, vaizin huzurunda duran bu boynu eğik ve yazgıcı ulus dirilsin, dirilsin... sayfa 47).

* * *

Bütün din bunalımları içinde ve bütün tanrısal görevlerimiz sırasında kim, hangi güç, hangi kurum bu tarihi devrimi yapacak?.. İptidailer (ilkokullar) mi, sultaniler (liseler) mi, darümualliminler (erkek öğretmen okulları) mi, medreseler mi? Hiçbiri, hiçbiri... Çünkü bütün bu okullar ve tapınaklar birer hayat ve uygulama yeridir. Hiçbiri bir düşünce ve içtihat yeri değildir. İchtihatı yaratacaklar içtihat kadar olanlardır. Bunlar ister bir tapınak içinde, ister bir

meşihat (şeyhülislamlik kurumu) çevresinde, isterse bir darülfünun (üniversite) kürsüsünde olsun ve ne olursa olsun daima bu seçkinler sınıfıdır. (...) İşte benim sanıma göre dinsel uyanış bir darülfünun seli gibi başlayacak, darülfünun çevresini aşacak, taşacak sonunda konferanslar, münazaralar ve kongrelerle bütün ulusu, tarihi saracak(tır). (sayfa 47-8).

*İSMAYİL HAKKI (BALTACIOĞLU), Din ve Hayat, Cemiyet Kütüphanesi, İstanbul, 1918.

*Çevriyazı ve Arındırma: Ali Y. Baltacıoğlu.